

6. september 2024

UKA2024/91

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 malillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik imaattumik siunnersuuteqarpunga:

Nunami tamarmiusumi sooq illuliortaatsip politikeqarfiginissaanut pisariaqartitsineq pillugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut.

(Inatsisartunut ilaasortaq Najaaraq Møller, Siumut)

Illuliortaaseq (arkitekturi) taamaallaat illoqarfiit, nunaqarfiit sanaartukkallu ilusilersornerannut tunngassuteqanngilaq; kinaassuseqarnermut, kultureqarnermut takorluukkanullu aamma attuumassuteqarpoq. Illoqarfinni alliertortuni ineriartorneq sukkaqaaq, nunaqarfiilli ilaanni inuerukkiartorneq takussaajartuinnarpoq. Nunami tamarmi illuliortaatsinut politikeqarnerup takorluugaqarnitsinnut aamma siunnerfilersuisinnaassuseqarnitsinnut, oqaasertalersuinissatsinnut ikiorsinnaavaatigut. Massakkut periarfissatsialammik peqarpugut, siunissami ineriartornissamut anguniagassanik qaffasissunik aalajangersaanissatsinnut. Taamaattumik illulioriaaseq politikikkut qitiutittariaqarpoq, aamma nunami tamarmi illuliortaaseq pillugu politiki qaffasissumik anguniagalik atuutsilersissallugu pisussaaffeqarpugut.

Illuliortaaseq taamaallaat illoqarfiit, nunaqarfiit illullu qanoq ilusilersorneqarsimaneranut tunnganngilaq; aamma pineqarput imminut ilisarinnaaneq imaluunniit kinaassuseq, kulturi takorluugaqarnerlu. Illoqarfiit alliertorfiusut sukkaasumik ineriartorput, taamatullu nunaqarfinni allani inuerukkiartortoqarluni. Nunamut tamarmut illulioriaaseq pillugu politikeqalernerup ikiorsinnaavaatigut, takorluukkatsinnik siunnerfilersuinitinnilu erseqqissitsinissatsinnut. Illuliortaaseq pillugu nukittuumik siunertalersuinissatsinnut maanna periarfissatsialammik peqarpugut. Taamak siunniussaqaqarpoq politikikkut erseqqissunik anguniagassalersuisimanermik piunasaqaateqarpoq, aamma politikikkut sammivimmik qulakkeerinninnissamut, anguniagalimmik sulissutiginninnissarput pisariaqartinneqarpoq.

Nunatta illuliortaaseq pillugu politikeqarnissaa teknikimut imaluunniit sanaartornermut maleruagassanik pisariaqartitsineranut tungaannarani, aamma siunissamut takorluuisinnaassuseqarnermiippoq. Erseqqissumik pilersaarusiorsimanerup aamma najoqqutassiorsimanerup kingunerisaanik, illuliortariaaseq isigiuminartooq atoruminartorlu pilersissinnaavarput, atasinnaassuseqarnerat innuttaasunullu isumaqalernissaat ilanngullugit.

Suleriaasiusinnaasoq unaasinnaavoq, suliamut ilisimasalinnik peqateqarluni aallartinneq, taakkulu teknikimut tunngasuaasinnaassuseqarnerat qitiusumillu pisariaqartitanik oqaasertalersuisinnaassuseqarnerat atorlutigik. Suliassap naammassinissaanut piffissaq naammattoq atorfissaqartinneqassaaq, taamaasilluta tamakkiisumik eqqarsaatersornissamut periarfissamik pilersitsilluta, qitiutillugu sammisassat isumaliutersuutinik erseqqissisitsisut.

Imarisassaanut siullertut makku siunnersuutigineqarsinnaapput:

- Ataatsimoorussamik tunngavik: Nunaqarfitsinnik, illoqarfitsinnik aammalu nunatta siuariartorsimaneranik ataatsimoorussamik paaseqatigiissuseqarnissarput pisariaqarpoq.
- Nuna tamatta pigaarput: Illuliortaatsip kikkunnit tamanit pigineqarnissaa pingaaruteqarpoq. Nunatta inunnit ataasiakkaanit pigineqarsinnaannginnera immikkuullarissutigaaarput. Tamanna periusersassatsinni tarrarsorneqarsinnaappat iluassaaq.
- Kalaallit Nunaanni illuliortaatsinik suliaqarneq: Illuliortaatsimut politikip qulakkiissavaa, sanaartukat nutaat illoqarfinnilu ineriartortitsineq nunatsinni ilusilersuinerup pitsaanerpaartaanik ataqqinninnermik akulerussinnermillu pilersitsisuunissaa. Tamanna kulturikkut kingornussat attatiinnarneqarnissaannut pingaaruteqarluinnarpoq, kiisalu nunatta kinaassusianik napatitsinissamut nunallu imminut nersorinnissinnaanissaanut nukittorsaataassalluni. Oqaluttuarisaanitsinnik paarinnittariaqarpugut. Taamaammat eriagisassat aserfallatsaalisassallu oqaluuserisassanut ilanngunneqartariaqarput.
- Piujuartitsisumik ineriartortitsineq: Silaannaap allanngoriartornerata malitsigisaanik unammilligassat eqqarsaatigalugit, piujuartitsisumik sanaartugassanik aaqqiissutissanik ineriartortitsineq pingaaruteqarluinnarpoq. Politiki avatangiisinut mingutsitsinnginnerusunik atortunik atuinnermik aammalu innaallagissamik atuiffiunnginnerusunik ilusilersuinnermik siuarsaanissamut periarfissiissaaq, taamaalillunilu avatangiisinut sunniutit annikillisarlugit piujuartitsinnermillu inuuneqarnermik siuarsaanermik kinguneqartitsissalluni.
- Inuunitsinnut pitsanngorsaaneq: Illuliortaatsip pitsaassusillip innuttaasut inooqataanerannik pitsanngorsaaneramik kinguneqartitsiviunissaa pingaaruteqarpoq. Atortorissaarluakkanik, isikkorissaarluartunik piujuartitsisunillu illunik inissaqartitsilluni pilersitsiniaraanni, avatangiisit ullut tamaasa inuuniarnermut iluaqutaasinnaasut qulakkeerneqarsinnaapput. Inuunerinnerunissamut pitsanngorsaaneq aamma inoqatigiinnermut nukittorsaataasinnaasunik sammisaqarfiulluni ingerlanneqartariaqarpoq, soorlu tamanut atoruminartunik ataatsimoorfissanik pilersitsinikkut sanaartornikkullu, taamatuttaaq periusissiortoqassaaq naligiinnermik ersiutaasussanik sanaartukkanullu tamanit atoruminartunik qulakkeerininnikkut, inuit tamarmik naammagisimaarsinnaasaanik.

- Aningaasarsiornikkut siuariartorneq: Illuliortaatsimut politikip kusanartumik ilusilersorneqarnera aningaasarsiornikkut siuariartornermik kinguneqarsinnaavoq. Sanaartukkat immikkuullarissut nutaanillu isumassarsiorfiusimasut pilersinnerisigut aningaasaliisussat takornariallu kajungernartumik misigisaqartinneqarsinnaapput, tamannalu inuussutissarsiornikkut takornariartunullu iluaqusersuisinnaavoq.
- Silap pissusiata allanngorneranut naleqqussarneq: Nunarput silap pissusiata allanngoriartorneranut sallerisaalluni inissisimavoq, taamaattumik illut aammalu sanaartugassat allat naleqqussarneqarnissaat pisariaqarpoq. Illuliortaatsimut politikip qulakkiissavaa, sanaartugassanik nutaanik pilersaarusiorneq aqputigalugu silarlunnernut imartallu qaffariartorneranut akiuussinnaanngortitsissalluni.
- Nunaqarfinni illuliortaatsinik suliaqarneq: Nunaqarfiit nunatta kulturiannut inooriaatsimullu pingaaruteqarluinnarput. Politikip qulakkiissavaa nunaqarfinni ineriartortitsineq immikkuullarissumik isikkulik pilersissallugu, sumiiffiit immikkuullarissusiannut ikorfartuillunilu illersuisusaaq. Nunaqarfinnilu sammisaqarluni illuliortaatsinut politikip periarfissiissutigissavaa aningaasarsiornikkut ineriartornissaaq, sanaartornerup aserfallatsaaliinerullu iluani suliffissanik pilersitsisoqarnissaa ilanngullugu.
- Najugaqarneq: Inissiat attartortakkat pisortallu illuutaat amerlasuut pigaagut. Tassani ajunngitsumik najugaqarnissamut aqputissiuinissatsinnut akisussaaffeqarpugut. Attartorneq, piginneqataaneq pigisaqarnerlu politikissami tamarmik iluuseqarfigisassatut ilanngunneqarsinnaapput.

Suleqatigiittussat immikkoortualuit tamakku tamaasa ilanngullugit siunnersuutissaminni sammisinnaavaat, tassanilu takorluukkanik angisuunik ilusilersuilluni, aamma illuliortaatsinut kissaatigineqartunut ineriartortitsinissamut iliuitsit pingaarutillit ersersillugit.

Illuliortaatsimut politikissami sanaartornermut maleruagassanut kisiat sammisaqartoqarani, siunissamut Kalaallit Nunaata takorluugaanut ataatsimoorussiffiusinnaavoq. Kulturi, naleqartitat, piujuartitsineq, inuunerissaarneq, aningaasarsiornikkut siuariartorneq, silaannaap allanngorneranut akiuussinnaaneq nunaqarfinnillu pingaartitaqarneq, tamarmik Kalaallit Nunatta kingornussatigut pisoorsuuneranik nutaaliorsinnaaneranillu ersersitsissapput.